

Naujienu Antroji Dalis

NR. 896

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIV METAI

Dienų skeveldros

I.

Želigowskio "maištą" atidėkime į vėliau, nes po ranka žymiai įdomesnė medžiaga — "Kultūros Barai", skirti dabarties Vilniaus krašto problemoms. Tai ilgai tylėta byla. Manau pravartu žinoti ir nevilniečiams.

Įvado vietoj ilgėlesnė ištrauka iš Čikudabos str. "Dvasinės kultūros turtai":

"Daug negandų patyrė Vilnija vien per pastarąjį šimtmetį. Ir gamta čia savo dosnumu viešinių žmonių niekad nepelino. Bet Vilnija, kaip ir visas Dzūkų kraštas, kaip kiti Lietuvos etnografiniai vienetai, turtinga savo dvasinės kultūros lobiais — tautosaka, liaudies dailė, papročiais ir tradicijomis.

"...Kiekvienam kaime, pirmą pavasario šilumą sveikindami, vaikinai statydavo sūpuokles. Sekmadeniais visi supdavosi, supdavosi ir dainuodavo:

Supkit — meskit
Man į jaunų,
Kad užvysčia
Aukštų kalnų, —
Aukštų kalnų,
Žalių girių,
Až tų girių
Vilniaus miestų...

O kaip gražiai kaimuose apvaikščiudavo parugių "kupo-lias" per Jonines!

Daug kas iš to jau spėjo prisiminti. Ir tai, kas natūraliai nebeteko savo prasmės naujomis gyvenimo aplinkybėmis, ir tai — ką dar vertėjo patausoti, pasaugoti.

Man asmeniškai gaila ir garsiųjų Vilniaus krašto mugių Vilniuje, švenčionyse, su amatininkų dirbinių kalnais, Smurgainių "baronkomis", daugia-balsiu ošimu, aštriazodžiais artistiškais oratoriais prie savo vežimų. Mugė — tai buvo kartu ir miestelio garsas, savotiškas pasididžiavimas. Ne veltui sakydavo: "Palauk, bus ir mūsų gatvė mugė".

Keliauji kartais, stumiesi po šį kraštą nuo pastogės prie kitos ir vis ilgiau, ilgiau norisi pabūti, pasisvečiuoti, pajusti šio krašto etnografinius savitumus. Dažnai randi pirkią, lyg avilį sklidiną medaus — brangiausių lietuvio sielos turtų.

— Tai... ausdavom visos. Jau jeigu kur kokia rečiau atsirasdavo, kad tuščia gyveno, — išgirsi švenčionių krašte.

O tie audiniai, audinėliai!.. Prisimenu kraštotyrininkų ekspediciją į Ignalinos apylinkes. Dailėtyrininkai, vietiskai tariant, ko, "iš dyvų neišėjo". Kiek ten ramiuose spalvų deriniuose lyriško gerumo. Audiniai čia

šviesūs, juose daugiau rašto nuotaikos, o ne spalvų. Ir dabar švenčioniškiuose šeiminiškė be austinių paklodžių, rankšluosčių — prasta gospadinė.

Vyrai savo grubarankių darbu, bet dailiai išpuošia trobas, palanges išpiausto, čytus išdekoruoja. Adučiškio apylinkės per pirmąjį pasaulinį karą buvo išdegtos, žmonės grįžo į plynus apkasų laukus. Kitas net savo žemės beveik nerado — tiek ji buvo suknista apkasais, išsprogdinta, duobėmis pavirtusi. Pradėjo dar badaudami statyti. Rodės, žmogui ne grožis rūpėjo. O beveik nerasim iš tų laikų sodybos, kur gyvenamas namas būtų nepapuoštas. Nepapuoštas pastatas neišbaigtu buvo laikomas.

— Patys puošėm, — aiškina.

— Kam?..

— Visgi, regis, darydavai, kad gražiau, kad ne šiaip lenta būtų prikalta...

Ir darydavo: išpiaustydavo ten žolynus, šakas. Dažnai zukučius, slapčia rūtas graužiančius, žalčius tykančius... O vienoj vietoj, prie Adučiškio, mačiau ant palangės — išraižytas pats velniukas nelabasis, pasodintas ant pietos...

Talentingi meistrai gyveno čia nuo seno. Trečią šimtmetį stovi nuostabus medžio ansamblis Palušėj, puikuojasi seni kaimai. O kaip nepaprastai dabiniame šiuo metu Gudų girios sodžių namai (Varėnos raj.).

Kraštą puošia gražūs žmonės: kuklūs, nesurasti, neišgarsinti...

"Nepatirti kalbos turtai! Štai Dieveniškųjų apylinkėje žmonės nekalba paprastai, o "duđena". Gudų girios žmonės viens kitam: "svotulis", "kumulis"; tverėnėnai, daugeliškėnėnai pavadinę: "Vaikeli baltasiai, vaikeli margasiai". O jei jau ne taip, tai stipriai sukėiks: "Kad tu būc nežinojisi, kad tu būc — nebuvis!.. Kad tavi svietelis!.."

Ir pabaigoje gana liūdnei:

"...vieno neapsakomai gaila: visa ta amžius brendusi žmogaus sielos taurumo, kūrybingumo, gražumo, kilnumo išraiška čia greičiau, nei kur kitur, nyksta, niveliuojasi, kaip taisyklė, nepažinta dingsta, užleidžia vietą anaipol ne vertingesniems bruožams".

II.

Dabar ištraukos iš "Kultūros Barų" pradėto pokalbio "Vilnija. Kultūrinio gyvenimo problemos":

V. Žilėnas, Istorijos - Etnografijos muziejaus direktorius:

(Nukelta į 2 psl.)

TITIANAS

Tarkvėnas ir Lukrezijs

(iš legendarinės klasikos)

TAIKUSIS REVOLIUCIONIERIUS SUKRĖTĖS ŽEMĖ

Mahatmos Gandhi mirties 20 metų sukakties proga

Iš Dr. Antano Ramūno knygos "Iš Sutemų į šviesą"

Ne tas yra didis prieš ką milijonai
Prispausti vergijos žemyn galvas lenkia

Dr. Vincas Kudirka

XIX amžiaus pabaigoje ir XX amžiaus pradžioje dvi senosios arijų tautos prašneko nauja kalba į pasaulį, išnešamos iš pramazių ūkanų į dienos šviesą indoeuropiečių tautų dorinės bei religinės kultūros pirmųkščių lobius: indų tauta — Ramakrišnos, Vivekanandos, Rabindranath Tagorės, Aurobindos Ghose, Mahatma Gandhi žodžiu bei veikalu ir lietuvių tauta — M. K. Čiurlionio, dr. Vydūno, St. Šalkausko, Oskaro Milašiaus kūryba.

Nežiūrint didelio geografinio nuotolio, apie šias dvi tautas — lietuvių ir indų — galima pasakyti: tai dvi tautos seserys. Kad šis teigimas nėra iš piršto išlaužtas, sako jau ne nuo šiandien pasaulio kalbininkus stebinant lietuvių ir sanskritų kalbų panašumas. Štai keletas pavyzdžių: sanskritiškai — dievas, lietuviškai — dievas, sanskr. — ašru, lietuviškai — ašara, sanskr. — dantis, lietuviškai — dantis, sanskr. — vešas, lietuviškai — viešas, sanskr. šasa, lietuviškai — šeši, sanskr. — asmi, lietuviškai — esmi, sanskr. — asti, lietuviškai — esti ir t. t. Daugelis lietuvių kalbos posakių, pastebė Karlovicz, beveik nieku nesiskiria nuo sanskritito. Šiuose posakiuose, esą, dar ir šiandien gyvai skamba didžiosios indoeuropiečių kalbų

motinos bei prokalbės žodžiai bei garsai. Dėl to tai lietuvių kalba — pabrėžia prof. Benjamin D. Dwight savo veikalė "Modern Philology" — būdama viena iš pačių seniausių kalbų ir tokia gimininga pirmųkščiui sanskritui, turi pirmuocilės reikšmės kalbininkui.

Šitokie faktai, nekalbant jau apie šiuos dviejus tautų — lietuvių ir indų — likimo kelių panašumą, ypatingai pažadina mus, lietuvius, nukreipti dvasios vyzdį į Indiją ir būtent į Gandhi asmenybę, kurio mirtis 1948 m. sausio mėn. 30 d. šnipiai sukrėtė visą pasaulį.

Turės preciti daug laiko, kol pasaulis pajęgs suvokti Gandhi didybę, sako Paryžiaus Katalikų Universiteto profesorius Jean Boulier, nes tikrenybėje tai viena iš ryškiausių, paminklinių figūrų tamsiame mūsų epochos fone. Norvegų vyskupas Kristian Scheljelderup pavadino Gandhi vienu iš didžiausių žmonių po Kristaus gimimo. Napoleonas, po savo kojomis paguldęs Europą, yra pasakęs: "Kas mane labiausiai stebina, tai fizinės jėgos negalė, nes kardas anksčiau ar vėliau vistiek sutrupa prieš dvasios galybę". Gandhi per 50 metų

(Nukelta į 2 psl.)

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-jo psl.)

"Nors Vilniaus krašte gyvena trimis kalbomis — lietuviškai, lenkiškai ir baltarusiškai — kalbą gyventojai, visi šie rajonai turi gana panašius papročius, sodybų pastatus, panašiai siuvasi drabužius. Ši tradicija remiasi senąja šio krašto dzūkų kultūra".

Tas pats Č. Kudaba, geografas:

Bijodami įzeisti nacionalinius vietos gyventojų jausmus, mes kartais neturim savo nuomonės ir pozicijos net kultūrinio gyvenimo klausimais. Iš tiesų, kaip elgtis! Man rodos, kad per pastaruosius dvidešimt metų atsakymą į tą klausimą davė pats gyvenimas. Pavyzdžiui galima paimti Trakų ir Širvintų rajonus. Kultūrinis gyvenimas čia pakrypo lietuvių kultūros pusėn, ir blogiau dėl to niekam nepasidarė. Trakai išgarsėjo savo meno saviveikla; abiejuose rajonuose ir kitos kultūros sritys atkuto, sutvirtėjo.

Tarybiniais metais neinama dirbtinio lietuvinimo keliu. Atvirksčiai, vietomis, nuolaidžiaujant atskiriems asmenims, buvo net įsteigtos lenkiškos mokyklos ten, kur vietos gyventojų dauguma jų nepageidavo (Dubingiuose, Semeliškėse, Kernavėje ir kt.). Gyvenimas pats, be jokios prievartos ir skriaudos, įnešė pataisas".

"...žymiai daliai Vilnijos gyventojų, ypač besimokančiam jaunimui, lietuvių kalbos nemokėjimas trukdo įsisavinti šią kultūrą, aktyviau įsijungti į tolimesnę jos statybą. Domėjaisi, kiek iš šio krašto šiemet stojo į Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto Gamtos fakultetą. Vienas kitas. Iš Gervėčių (lietuviškos salos Baltarusijoje) įstojo daugiau, negu iš visų Vilniaus apylinkių. Geresnė, palyginus su kitais šio krašto rajonais, padėtis yra Ignalinos, Širvintų, iš dalies Švenčionių rajonuose. Čia daugiau lietuviškai kalbančių žmonių, o kalba, kaip matyti, iš tiesų daug lemia. Negalėdami rungtis konkursiniuose egzaminuose su kitais abiturientais, daugelis jaunimo dažnai priversti atsakyti aukštojo mokslo. Matyt, pribrendo laikas, atsižvelgiant į specialines krašto sąlygas, ieškoti tarpinio, pereinamojo tipo vidurinės mokyklos, kurią baigę jaunuoliai, visiškai laisvai galį dėstyti savo mintis raštu bei žodžiu lietuvių kalba, praktiškai turėtų galimybės įsigyti bet kurią norimą specialybę".

J. Kiseliauskienė, LKP Širvintų rajono komiteto sekretorė:

Vilniaus krašto rajonų padėtis iš tiesų ypatinga. Čia buvo lietuviška ir lenkiška zonos, vienos ir kitos valstybės pakraštys. Natūralu, kad pakraščiu kultūrinis gyvenimas visada mažiau intensyvus, negu rajonų, kurie yra prie kultūros centrų. Mūsų rajonas, be to, pokario metais pergryveno ir nuolatine administracine reorgani-

zacija. 1949 m. iš Ukmergės apskrities dalies buvo sudaryta Širvintų apskritis, po to rajonas panaikintas, paskui vėl atkurtas. Atrodo paprasta: išskyrei sujungei... O gyvenime yra kitaip. Per tą laiką, kol mes reorganizuodavomės, kiti rajonai ėjo į priekį. Kartą atsilikus, nelengva pasivyti.

Po karo Vilniaus krašte ypač stokojo nuoseklumo švietimo reikalai. Matyt, steigiant pernešy daug mokyklų su dėstomąja lenkų kalba, nebuvo pagalvota, kur galės toliau mokytis jaunuoliai, jas baigę. (Specialistai lenkų kalba ruošiami tik Pedagoginėje mokykloje, Žemės ūkio technikumė ir Pedagoginiame institute.) Matydami, kokios yra tolimesnio mokymosi perspektyvos, žmonės vis labiau ėmė orientuotis į lietuviškas mokyklas. Yra atvejų, kad pervesti į lietuviškas mokyklas tėvai reikalauja net penkias klases baigusį vaiką.

V. Milius, Istorijos mokslų kandidatas:

Jeigu paklaustume mūsų etnografo, kokios tautos kultūrai turėtume skirti Vilniaus kraštą, kiekvienas neabejodamas atsakys, kad tai senosios dzūkų kultūros kraštas. Tokias išvadas padarė ir kraštą tyrinėję žymūs lenkų etnografai. Ekspedicijos, kurias surengė pokario metais MA Istorijos institutas, šias išvadas taip pat patvirtino.

Krašto kultūrinis gyvenimas turėtų būti orientuojamas bendra visai respublikai kryptimi. Nepadarius prieinamais visų Lietuvos kultūros lobių, Vilniaus krašto iš kultūrinės stagnacijos neišvėsime.

V. Tirkšlevičius, LKP Ignalinos rajono komiteto sekretorius:

Ignalinos rajone gyvena tik 20 proc. ne lietuvių kalba kalbančių gyventojų, ir kalbinių grupių barjerai mums beveik neegzistuoja. Čia daro ekskursijas, stengiasi kultūros bei meno pasisemti iš sostinės, o sostinė jokių pastangų nerodo. Nebuvo pas mus šiaip jau daug kur po respubliką važinėjanti "Lietuva"; nebuvo opera; aplenkia ir poetai, rašytojai, dailininkai, net saviveikliniai kolektyvai.

A. Tyla, Istorijos mokslų kandidatas:

Tautiniai skirtumai Vilniaus krašte neprotėguojami, niveliuojasi savaime, tačiau kartais jie iškyla lyg ir nesąmoningai. Pavyzdžiui, kai kurie laikraščiai rengia viktorinas, kuriose gali rasti klausimus apie Želioną Gurą, Krokuvą, Varšuvą ir dar daug ką, o apie Lietuvą, apie jos kultūrinį gyvenimą — nieko. Antra vertus, periodikoje, kurią masiškai skaito likusieji Lietuvos rajonai, labai jau retai pasirodo menišku apybraižų, vaizdingų reportažų apie Eišiškių, Vilniaus ir kt. rajonus.

Taikusis revoliucionierius...

nenuilstamai kovojęs dėl indų tautos išsilaisvinimo, tą kovą pagaliau laimėjęs ir taip išklabinęs didžiausios pasaulio imperijos pagrindus, yra gyvas istorinis šitos tiesos, Napoleono deklaruotos, patvirtinimas. Ir Britų imperijos šiandien Azijoje jau nebėra: ją parausė Mahatma, t. y. Didžiadvasis, Gandhi.

Mohandas Karamchan Gandhi gimė 1869 metais spalio mėn. 2 d. prie Oman marių pakraščiu, Kathiavare, Porbandar valstybėje. Jo giminė priklausė pirklų kastai. Jau jo protėviai buvo pasižymėję kaip valstybininkai, ypač paties Gandhi tėvas, buvęs net trijų valstybių — Porbandar, Radzkott ir Vankaner — ministeris pirmininkas.

Gandhi, baigęs pradžios mokyklą, įstojo į anglų kolegiją, o po to į Achmedabad universitetą. Bene didžiausios ir patvariausios įtakos jam bus padarėsi jo paties motina, kas, kaip žinome, gan dažnai pasitaiko žymių vyrų gyvenime.

Veda 13 metų turėdamas, o aštuoniolika sulaukęs, Gandhi vyksta į Angliją gilinti studijas garsiaje Oxfordo universitete. Čia išbūna trejus metus. 1891 m. jis jau kvalifikuotas teisininkas. Ir vėl į savo pasiilgtą tėvynę. Advokatauja. Susidraugauja dabar artimai su dviem asmenimis: G. K. Gokhale, mokančiu Gandhi nevertoti smurto, ir Parsi Dadabhai, indų tautos nepriklausomybės kovotoju.

24 metus turėdamas (1893), Gandhi vyksta į Pietų Afriką, kur Durban, Pretoria ir kt. buvo indų emigrantų kolonijos. Prasideda antrasis Gandhi gyvenimo laikotarpis, apimęs du pilnus dešimtmečius (1893—1914), atnešęs jaunam gyvenimo kovotojui daug skaudžių valandų ir kančių. Tatai galutinai subrandina būsimą vadovą, įkvėpia besąlyginį tikėjimą ir meilę savo pašaukimui: kovoti dėl savo tautiečių išlaisvinimo.

V. Sauliūnas, Švenčionių rajono DŽDT vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas:

Norėtusi, kad draugai, tvarką menininkų gastrolines išvykas, negalvotų, kad mums galima vežti bet ką, net visai nemeniškus dalykus. Pas mus gana dažnai atvyksta kolektyvai ir koncertinės grupės, kurioms rūpi ne tiek menas, kiek finansiniai reikalai. Akademiniams Dramos teatro ar kito panašaus kolektyvo, deja, nesulaukiame. Kultūrinės, kūrybinės organizacijos mūsų rejonams turėtų skirti žymiai daugiau dėmesio.

Pokario metais pasireikšusi tendencija steigti mokyklas su dėstomąja lenkų kalba ten, kur jos reikalingos ir kur ne, — atnešė žalos. Jaciūnuose, pavyzdžiui, prieš karą buvo lietuviška pradinė mokykla. Po karo, tik keliems tėvams panorus, ji buvo perorganizuota į lenkišką. Dabar — vėl reorganizuota. Žala padaryta: kur eiti toliau

Gandhi, gyvendamas Durban mieste ir būdamas advokatas, gauna progos betarpiškai pažinti indų gyvenančių toli nuo tėvynės, nykią buitį, jų persekiojimą, skriaudas, jų nužmoginimą. Jis savo akimis mato traukinių vagonus, kur užrašyta: "Tik europiečiams". Vieną kartą jis pats išmetamas iš restorano už durų. Vėl kitą kartą policija jį primuša. Gandhi ryžtasi iš Pietų Afrikos išvykti. Bet, štai, jis išgirsta, jog vyriausybė 12,000 yra atėmusi laisvojo piliečių teises. Tada jis nutaria pasilikti ir stoti gelbėti nuskrįstusių padėtį. Maždaug tuo pačiu metu į jo rankas patenka žinomo rusų rašytojo bei pedagogo Levo Tolstojaus kai kurie raštai. Evangelijos žodžiai: "Dievo Karalystė yra jumyse" giliai įstringa į Gandhi sielą, sąsąmoningai darydami vidinį perversmą. Jis pradeda studijuoti Tolstojų, giliai susižavi evangelija, ypač pamokslu nuo kalno, pamažu, priėdamas išvadą, kad tik persiėmimas Meilės Evangelijos dvasia ir jos tiesų įkūnijimas gali atnešti vidinį žmonijos persilaužimą ir atsinaujinimą socialiniame, kultūriname, politiniame gyvenime. Būry karo metu jis įsteigia indų raudonąjį kryžių, kaip ir Tolstojus, su kuriuo Gandhi palaikė ryšius, jis skelbia nuo pasaulio ir turty atsipalaidavimo idealą, drauge pasisakydamas už paprasčiausią fizinį darbą, iškelia jo dorovinę bei religinę vertę ir pats duoda gyvą pavyzdį. Jis meta advokato profesiją, nusivelka valdininkiška kostiumą, eina arti žemės, ant tradicinio indų ratelio, vadinamo "charka", gaminaš pats sau drabužius. Sekdamas Tolstojaus pavyzdžiu, 1904 m. Fenikse jis įkuria žemdirbių koloniją, gi po dvejų metų (1906) jis išėina su savo veikla į valstybinio gyvenimo areną, protestuodamas prieš naujai

(Nukelta į 3 psl.)

mokytis tiems jaunuoliams, kurie "visko po truputį" baigę! Negalima tokių dalykų spręsti, remiantis dviejų-trijų žmonių įgeidžiais.

Kalbant apie kultūrinį-masinį darbą, reikia pirmiausia pastebėti, kad jis bene daugiausia priklauso nuo pačių darbo organizatorių. Kokie tie mūsų organizatoriai! Dvidešimt penki procentai rajono kultūros namų darbuotojų neturi net vidurinio išsilavinimo. Tiesa, yra rajone vienmečiai kultūros darbuotojų kursai. Beje, juose per metus kultūros darbo net gabiausiaam žmogui išmokti neįmanoma. O į kursus dažniausiai ateina aštuonmetes baigę žmonės, paprastai tie, kurie prarado viltį įstoti kur nors kitur.

"Kultūros Barų" Redakcija žada pradėti pokalbį tęsti toliau. Tęsimė ir mes. Išvados vėliau.

J. Cicėnas

Taikusis revoliucionierius...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

išleistus vyriausybės nuostatus, siaurinančius žmogaus teises indams emigrantams. Gandhi sutelkia Johannesburge aplink save indus, kinus ir pirmą kartą duoda priesaiką pereiti į viešą rezistenciją, nepavartojant smurto — vien moraliniais ginklais. Taip fizinis nyktukas Gandhi išeina į viešą dvikovą su pačiu didžiausiu žemės galiūnu — Britų Imperija, parodydamas pasauliui naujus, pilietiniame gyvenime iki šiolei, galima sakyti, dar niekieno nepavartotus ir neišbandytus ginklus: meilės, kantrybės, pasiaukojimo, šventumo jėgą. Savo veikimą, savo gyvenimo mokslą bei metodiką jis išreiškia ir apibūdina keliom savokom, k. a.: "satyagraha", t. y. tiesos laikymosi bei tiesos kūnijimo idealas, "ahimsa", t. y. smurto atsisąjūdas, herojinis besąlygiško pasiaukojimo idealas, "kartal", t. y. pacifinio pasipriešinimo bado bei streiko priemonė.

Gandhi pavartoti ginklai pasirodė nelauktai veiksmingi, ir jo pradėtoji Pietų Afrikoje kova dėl savo tautiečių išlaisvinimo baigiasi Gandhi pergale: 1914 metais generolas Smuts pagaliau suteikia visiems teisę gyventi kaip laisviems darbininkams.

Bet šis pirmas kovų laikotarpis, trukęs keliasdešimt metų ir padėjęs tvirtus pamatus Gandhi istoriniam veikalui, buvo tik įvadas į tą ilgametę kovą, kuri vyko Gango šalyje ir kuri baigėsi indų tautos nepriklausomybės atgavimu.

Gandhi, iškovojęs žmogaus teises tūkstantams skriaudžiamų emigrantų, su savo žmona ir vaikais grįžta į tėvynę, kur jis randa naujas tautos atbudimo bei pakilimo nuotaikas. Vedantizmo atnaujintojų ir indų tautos auklėtojų — Ramakrišnos, Vivekanados skelbti žmoniškumo idealai nešė, pasirodo, gražiausius vaisius. Bene pats įžymiausias nevedantizmo atstovas Aurobindo Ghose, tęsdamas dviejų savo pirmtakų — Ramakrišnos ir Vivekanados darbą, prabyla ne tik į indų tautą, bet ir į visą pasaulį. Jo 1914 metais pasirodęs leidinys "Arija, didžiosios filosofinės sintezės žurnalas", peržengia tiek Gango, tiek Lamanšo, Atlanto ir Pacifiko vandenį. Rabindranath Tagore — tas indų tautos atgimimo dainius a la mūsų Maironis — savo kanklių garsais būdina indų tautą iš gilaus miego, apdainuodamas jos laisvę bei nepriklausomybę. Po visą Indiją skamba nauja tautinė daina: Bande Materan. Sveika, Motina Tėvyne. Didysis karas šitą indų tautos išlaisvinimo troškimą bei viltį dar labiau padidina. Deja, vieno trečdario biliono žmonių viltys bei svajonės, nežiūrint duotų pažadų iš anglų pusės, neišsipildo: 1919 metais, tuoj po pirmo pasaulinio karo, pasirodo Rowlatt bi-

lius, kuris visas nepriklausomybės viltis galutinai palaidojo. Tada Indija sukylo. Protestuodamas prieš minėtąjį Rowlatt bilį, 1919 metų balandžio 6 d. Gandhi suorganizuoja pirmąjį "hartal", t. y. pasyvų streiką, skelbdamas visai indų tautai badavimo, maldos ir nedarbo dieną. Streiko metu Delhi mieste įvyksta incidentų. Iššaukiamai net kariuomenės daliniai, demonstrantus paleidžiami šūviai, kai kurie iš demonstrantų sužeidžiami. Gandhi pats vyksta į įvykių vietą, bet vyriausybės įsakymu neleidžiamas įžengti į miestą, suimamas ir specialiu traukiniu gabenamas į Bombėjų.

1920 metais Gandhi perima visą tautinės rezistencijos ir kovų dėl nepriklausomybės vadovavimą į savo rankas, kreipdamasis į savo tautiečius šiais prasmingais žodžiais: "Jeigu Indija imtų pasitikėti smurtu, tai aš negalėčiau ilgiau gyventi Indijoje; jinau nustotų man buvusi pasiaukojimo įkvėpėja". Jis skelbia visuotinę meilę, taigi ir meilę savo priešams. Šį dėsnių pirmas perkelia ir vykdo politiniame gyvenime. "Mano brangūs prieteliai, — kreipiasi jis į anglus, — mano religija draudžia man bet kokį pyktį jūsų atžvilgiu. Tad aš nepakelsiu prieš jus rankos, nors aš tatau ir galečiau padaryti. Aš jus noriu įveikti vien savo kančia".

Jis ryžtasi įstatyti visą indų tautą į naują dorovinį bei religinį kelią, ją gražinti į senovinius, į pirmųjų papročius, į tradicinius kultūros lobius, stengdamasis būti gyvas savo skelbiamų idealų pavyzdys. Jis pasisako prieš alkoholinį gėrimą ir ypač prieš opijumo vartojimą. Jis gražina garbę senoviniams indų papročiams. Indų ratelis "charka" vėl pasirodo kiekvienam Indijos kaimo name, o šio ratelio pagalba rankomis pagaminti audiniai tampa pamažu indo pasididžiavimu bei garbe, "išstumdami anglų fabriku gaminius. Kaip koks legendarinis Rytų išminčius, žynys ar dainius, keliauja Gandhi po savo mylimą kraštą, eidamas iš kaimo į kaimą, iš trobos į trobą, iš kalėjimo į kalėjimą, basas, kuklus, kaip mažas kūdikis, lydėmas vaikų, moterų ir vyrų minios. Eina nekrepdamas nė mažiausio dėmesio į užgauliojimus ar pašaipą, nei į karščiausias tūkstantinių minių ovacijas. Ir aukšto rango bei aukštos kilmės Indijos vyrai ir moterys, neišskiriant net ir europiečių, Gandhi pavyzdžiu patraukti ir sužavėti, metė istaigingą savo gyvenimą, perėjo į paprastą, bet už tai meilės ir pasiaukojimo dvasia paremtą gyvenimą: anksti rytą ketvirtą valandą keldami, ožkos pienu besimaitindami, paprastoj kaimo trobelėj ant aslos ar žemės miegodami...

Gandhi, panašiai kaip ir savo metu Levas Tolstojus, o vėliau Rabindranath Tagore, įsteigia savo mokyklą, kuri tampa indų

tautos tam tikru židiniu bei šventove.

Pati Gandhi asmenybė virsta tarsi gyvu indų tautos atbudimo, dvasinio prisikėlimo simboliu: indų tauta jam suteikia dabar "Mahatma", t. y. "Didžiadvasio", vardą. 1922 metais Gandhi suimamas. Jis kaltinamas ruošęs atentatą. Bylos metu įvyksta sensacingas pasikalbėjimas tarp teisėjo ir Gandhi: "Britų Imperija negali išlikti, jei yra teisingas Dievas", — sako Gandhi. "Teisėjai, jūs neturite pasirinkimo — arba atsistatydinkite arba mane nubauskite". Teisėjas Bromfield atsako: "Negalima neigti fakto, kad milijonų savo tautiečių akyse jūs esate didelis patriotas ir didelis vadovas. Net ir tie, kurie neprišėdėda prie jūsų politinio nusistatymo, žiūri į jus, kaip į aukštą idealų, kilnaus ir švento gyvenimo žmogų. Vienok jūs, manau, nepaskaitysite man už neprotingą žingsnį, jeigu aš nufeisiu jus šešerius metus kalėti".

Po dvejų metų Gandhi išeina iš kalėjimo dar labiau sustiprėjęs savo dvasia ir ryžtumu. Jo autoritetas dar labiau pakyla ir jis pasidaro žinomas toli už Indijos ribų. Jis tampa kongreso pirmininku.

1930 metais vienas britų vyriausybės Indijoje padarytas žygis vėl priverčia Gandhi veikti ir šis jo veiksmas sukelia platų atgarsį pasauly. Įvedamas druskos monopolis ir indai neteko šitos taip būtinos maisto sąstato dalies. Gandhi keliauja 150 kilometrų pėsčias prie jūros pakraščiu pasigaminti sau druskos, šitokiu būdu pažeisdamas įstatymą. Jis suimamas. Bet ir šį kartą jis laimėjo. Po septynių valandų karšto pasikalbėjimo su pačiu vicekaralium, jis vyksta pagaliau į patį Londoną, kaip kongreso atstovas. Jo kelionė į Britų Imperijos sostinę baigiasi tuo, kad anglų vyriausybė pirmą kartą pripažįsta indų kongresą.

Po 50 metų sunkiausių kovų, po ilgiausių didvyriškos meilės, kantrybės, pasiaukojimo pastangų iš Gandhi ir visos indų tautos, 1947 metais vasario mėn. Britų Imperijos ministeris pirmininkas Attlee deklaruoja Indijos nepriklausomybę.

Gandhi gyvenimo svajonė virsta tikrove, o jo paties visas gyvenimas — dvasios triumfu. Deja, prasideda politinė įtampa tarp indų ir musulmonų, kuri gresia pereiti į pilietinį karą. Gandhi vėl nedvejodamas stoja vykdyti taikos uždavinių. Didžiadvasis Gandhi nutaria badauti iki mirties. Po penkių dienų įvyksta stebuklas: Indijos krašte grįžta taika. Bet štai po

poros savaitių, būtent, sausio mėn. 30 d., visa Indija prisidengia gedulo šydu, netekusi savo didžiojo mokytojo, vadovo, savo meilės ir taikos apaštalo. Jį išplėšia iš gyvųjų tarpo Nathuram Vinayok Godse, vienas iš soviništinės bei nacionalistinės indų grupės narys, musulmonų priešas. Gavęs net tris šūvius, iš jų vieną į krūtinę, Gandhi miršta savo anūkės Avha Gandhi rankose. Prieš mirtį sukaupta visas savo jėgas, kad galėtų paprašyti policijos, jog piktadarijo nebaustų... Mahatmos mirtis sukretė visą pasaulį. Valstybių vyrai kaip Atlee, Truman, Bevin, Churchill, Bidault, Blum ir kt. išreiškė savo gilų susijaudinimą ir liūdesį, pasauliui netekus vieno iš didžiausių taikos ir meilės statytojų.

Apie Gandhi galima būtų pasakyti, kad jame įsikūnijo Rytų pasaulio senovinė išmintis, pradedant Laotse, Konfucijum, Buda ir baigiant neovedantizmo atstovais.

Gandhi, kaip valstybininkas ir yra kaip tik tas, kuris pats pirmas su tokiu heroizmu, nuoseklumu, kantrybe, meile, pasiaukojimu ir šventumu perkėlė krikščionybės dėsnius į politinį gyvenimą, prieš blogį kovodamas ne blogiu, bet gėriu. Blogis, priešpastatytas blogiui, pasaulio viešpataujantį blogį dar padidina, o ne sumažina. Naikinti blogį tegalima gėrio ginklais. Gandhi, būdamas moralinės rezistencijos apaštalas bei vadovas, iškovojo indų tautai laisvę ir nepriklausomybę moraliniais, kultūriniais, religiniais ginklais, rodo nūdien kelią visoms pavergtoms tautom.

Mums lietuviams ir visai lietuvių tautai, kurios simbolis yra meilė ir kančia, Didžiadvasio Gandhi visas gyvenimas ir veikla yra gyva viltis, kad vieną kartą ir nuo lietuvių tautos rankų nukris vergijos pančiai.

♦ Inž. Liūdas Mikšys parašė ir išleido milžinišką knygą "Iš istorijos ūkanų ateina Lietuva". 700 psl., kieti viršeliai. Pridedamas Hammond išleistas istorinis tautų kilnojimosi žemėlapis. Lietuviški vardai Azijoje, Graikijoje, Dunojaus paupyje, jų šaknys, palyginimai. Kalbama apie lietuvių tautos praeitį nuo Homero laikų iki Viduramžių. Labai plačiai aptartas lietuvių tarmių klausimas ir dvibalsių pasikeitimai. Kalbininkams ir istorikams privaloma studija. Gera dovana besimokančiam jaunimui. Kaina \$15.00. Pasiuntus tokiai sumai čekį arba Money Orderj Naujienoms, 1739 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608, Mikšio knyga tuojau bus pasiųsta. (Pr).

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos į krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Orderis bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

IŠ SUTEMŲ Į AUŠRĄ

Jau pati antraštė pasako, kad tai optimisto žmogaus darbas. Tai yra Dr. Antano P. Ramūno, Ottawos universiteto psichologinių ir pedagoginių mokslų fakulteto ordinarinio profesoriaus, kaip ją pavadinti apybraižų (essays) 454 puslapių rinkinys, išleistas Kanados 100 metų gyvavimo sukaktuvių proga, spausdintas "Tėviškės Žiburiuose" ir dedikuotas autoriaus žmonai daktarei Marijai, keturių šaunių vaikų motinai, ir Nemirtingai Lietuvai.

Apie Dr. Ramūną kalbėti, juo labiau rašyti reikia jį patį asmeniškai pažinti, nes kaip asmuo jis tikrai, kaip kadaise Churchillis bene apie Rusiją kalbėdamas yra pasakęs, kad tai yra paslapyje įvyniota enigma.

Tame pačiame Ottawos universitete jis yra ir Lyginamųjų pedagoginių mokslų Centro direktorius, ir UNESCO leidžiamo tarptautinio pedagoginių mokslų žurnalo patarėjas, labai gyvas paskaitininkas - lektorius, apkeliaęs su paskaitomis eilę pasaulinių universitetų, be šios naujausios, dar dešimties knygų, daugiausiai prancūzų kalba, autorius, priedams poetas ir visiškai pagrįstai (būtų buvęs) vienas geriausių reporterių žurnalistų, kaip skaitytojai patys įsitikins skaitydami jo knygoje surinktas apybraižas, paskaitas, pasikalbėjimus, interviu ir kelias originales biografines, kaip antai apie Mahatmą Ghandį ir Mykolą Čiurlionį.

Knyga "Iš Suteimų į Aušrą" turi 6 dalis: pirmoji "Gaisrų ir gaisų, pašvaisčių ir prošvaisčių ženkle, tai asmeninės nostalgijos mylimosios tėvynės netekus; antroji dalis - Lietuva, Europa ir pasaulis tarp suteimų ir aušros. Čia pati antraštė pasako apie ką sulksi devyni paskiri rašiniai. Beje, čia vieta priminti, kad Dr. Ramūnas yra entuziastiškas Europos federalizmo šalininkas. Trečioji dalis - Sursum corda, kurioje atiduodama duoklė Krikščionybei. Ketvirtoji dalis - Žibintai, žaibai ir žvaigždės, tai visos eilės žymiųjų žmonių didžiūmoje lietuvių biografijos. Penktoji - Arklo, knygos, lyros ir rūpintojėlio ženkle, tai įvairiausi pedagoginiai raštai, raštininkai ir švietimo, auklėjimo institucijos, ir šeštoji dalis, tiksliai pavadinta "Į kosminio amžiaus aušrą: Čiurlioninė pedagoginė vizija. M. K. Čiurlionis - Lietuvos, Europos ir pasaulio pedagogas. Dr. Ramūno stiliui pažinti, Naujienose perspausdinama jo parašytoji Mahatmą Ghandį gyvenimo studija "Taisiusis revoliucionierius, sukrėtęs žemę" šio didžiojo indo mirties sukaktuvių sausio 30 dienos proga.

Dr. Antanas Ramūnas - Paplauskas yra gimęs 1910 m. gruodžio 31 d. Akmenės kaime, Marijampolės apskr., vedęs 1910 m. lapkričio 24 d. Kaune gimusią Mariją Makauskaitę, taip pat pedagogę, visuomenininkę

Prof. Dr. Antanas Paplauskas - Ramūnas

ir humanitarinių mokslų daktarę. Plačiau apie juodu Liet. Enciklopedijoje XXI t.

Bene geriausiai autorius pats save yra charakterizavęs savo parašu po vieną 4 eilučių stanza:

Šimtai pavasarių su šimtais saulų
Ateina, praeina, nueina,
Kaip auka, kaip maldą nešu Tau ir
pasauliui
Aušrų šviesa ir tėviškės daina.

Antanas Ramūnas - Neramūnas

Neramūnas, kokiu jį iš karto "pakrikštijome" vieną ankstybą lietingą rytą Antano ir Anastazijos Tamošaičių Tūkstantyje Salų, kai prie šių dailininkų vasarinės, bakūzės didžiosios Sv. Lauryno upės pakraštyje iš didelio ažuolo, visus nustebinęs ir išgašdinęs, lyg Tarzanas šakas laužydamas nušoko basas, bekepuris, visas varvančiai perslapęs gauruotas pusnuogis jaunas vyriškis!

(Pasargai: šis atostoginis anekdotas yra trupulį sumetaforintas).

Tarzanas! — sušuko viena daug egzotiškų dalykų skaičiui viešnia. "Saskvačas!" — šukliko kita. Saskvaču (Sasquatch) yra vadinamas Britų Kolumbijoje tariamai Uolų kalnuose tebegyvenęs žmogaus prototipas, kurį indėnai vadina saksvaču, o jam panašų gimnaitį Himalajuose vadina Baisiuoju Sniegžmogui (Abominale Snowman). Laimei, iš švento Lauryno papupio, rytmetinę obliuciją atlikusi begrižanti pati Anastazija (Tamošaitienė), kuri tą homo sapiens primatų širdingai apkabino ir į mus atsigrįžusi paaiškino ir supažindino, tardama, "Tai yra Ramūnas - Neramūnas, didis originalas, dar didesnis gamtos, o didžiausias žmonių, ypač savo tautiečių lietuvių mylėtojas, gyvenimo teigėjas optimistas, plačios skalės ir erudicijos charakteris ir visokiausiose situacijose ištikimas žmonių draugas".

Tiesą pasakė. Jis toks yra.

J. Pr.

BIZNIERIAI, KURIE GARŠINASI
"NAUJENOSE" — TURI GERIAUSLĄ
PASISEKIMA BIZNYJE

Iš rusų poezijos

BORISAS PASTERNAK

KOVAS

Saulė šildo iki prakaito septinto,
Ir, pakvaišus, siautėja pakriūtė.
Lyg pas drūtą gyvulių šėrėją darbas plinta,
Rankose pavasario dalykai kruta.

Sniegas nyksta ir susirgo mažkraujyste
Tarp šakų bejėgėm gyslom mėlynom.
Bet gyvybė karvių tvarte smilksta
Ir išryško sveikata iš šakių pirštų paskubom.

Sitos naktys, naktys šios ir dienos!
Barbeną vidudienį lašų šratai,
Nuo stogų varveklių lašinimas lėnas,
Neužmiegančių upelių tauškalai!

Viskas pravira, arklidės ir karvidės linkui.
Avizas sniege balandžiai lesinėja,
O to gaivintojas ir kaltininkas
Mėšlas kvepia oru grynesniu pavėjui.

Vertė S. AUKŠTAITIS

Iš B. Pasternako romano "Daktaras Živago" (Jurio Živago eilėraščiai)

J. VLKS.

IŠ PRAEITIES

J. Šliūpo jaunystės pažiūros

Prieš 85 metus J. Šliūpas (1861-1944), prašokęs dvidešimt metų, parašė knygėlę: "Vargas, jo kilmė, ūgis ir vaistas nuo jo".

Toje dar rankraštyje knygelėje buvo išdėstytos jo pažiūros į žmonių gyvenimo sąrangą. Tada jis buvo palinkęs į socializmo teoriją. Atsiradęs JAV jis buvo įsteigęs net pirmąją lietuvių socialistų kuopą. Jo buvo noras ir pasiryžimas nuo Lietuvos atstovauti socialdemokratų socialistų internacionale ir jo atstovų suvažiavimo metu iškelti Lietuvos reikalus. Lietuvoje jau tada veikė socialdemokratų partija. Jos vadovybė uždraudė J. Šliūpui, kaip JAV gyvenančiam, atstovauti Lietuvos socialdemokratų partijai. Dėl tokio LSDP nutarimo J. Šliūpas labai užsigavo ir dėl kitų nesutarimų su Lietuvos bendraminčiais, jis apleido socialdemokratų ir pradėjo juos plūsti.

Deja, jo jaunose dienose parašyta knygelė negalėjo išeiti. Jo rankraštis kažkur dingo. Bet 1883 m. J. Šliūpas parašė laišką Jurgiui Mikšai (1862-1903) ano meto žymiajam Aušros redakcijos bendradarbiui, kur išdėstė tos jo parašytos ir neišleistos knygelės turinį. Arčiau J. Šliūpo asmenybę pažinti ir kokiais rūpesčiais anais metais gyveno kai kurie Lietuvos jaunuoliai, čia tas laiškas be kalbos pataisymo spausdinamas.

Lietuviai apsikrovę vargais. Va jis: reikia ištirti jų priežastį ir nurodyti vaistą nuo jų, ieškant priežasčių vargams, mes turime pastebėti žymes šiandienybės ūkavimo ir tai esant paskirą darbu pasiskirstymą ir pasidalą nelygią žemės. Iš tų dviejų daiktų: paskiros darbu, norint dar suaugėjusios, ir išlometo, nelygėto pasiskaidymo žemės ir pinigų dygsta mūsų šios dienos mainų ūkė. Ta mainų ūkė atveda per kovą už būvį ant susibėgimo pinigų ir žemės į rankas vienų, o nusilpnina, atveda ant sąvargio kitus; šian-

dykščiai vidurturčiai toje laisvingoje turgaus kovoje taipogi pranyks — ir povizius mūsų ūkės bus toks, kad vienur išvysime samdininkus, kitur turčius. Tolesniai žvilgtterėjau, taip vadinamo žemalgio, prie algos už darbą samdininkams ir prie pelno nuo turto, ir radau, kad visur gauna virūnų silynčius, kurs aplink stovinčius pašilpėlius. Tada... nurodžiau ant vargystės, biednystės, tamšos, vargdienio ir darbininko. Kur vaistas nuo to visko: nuo nelygumo, prieaugyje turty, nuo vargų atstumo apšvietoje vienų nuo kitų, nuo vargų žmonystės, nuo paniekinimo darbo? Socialistai duoda paveikslą ūkės, kur tai vis galima išvengti, o per tai jau jie suteikia vaistą nuo vargų, nes, pašalindami priežastis ligos, panaikina ir pačią ligą. Teorijoje su jais visai sutikdamas, aš antgalo nurodžiau, kad rėdas jų patariamam negalima tuojau įvesti; kad pirmia reikia pritaistyti žmones ant tokio naujo užvedimo per įstatymą draugysčių savitarpinės pašalpos, kurios žmonės atkeltų iš medegiško suvargimo, o per tai duotų jiems akis, pripratintų kovoje vesti interesus — ir būtų šiokia - tokia pradžia, vedanti aną paveikslinį ūkavimą. (Žiūr. Kibirkštis Nr. 14, 1926 m.).

Iš to J. Šliūpo pirmo laiško matyti, kad jis anuomet jau nusimanė socializmo teorijoje. Įdomi ir aniems metams būdinga jo dalinai moksliniam darbu pavarvota lietuvių kalba. Vieton darbo pasiskirstymas, jis vartoja pasiskirdarbu. Vieton luomų nelygybė, jis rašo luominio nelygas. Vieton pavyzdys ar paveikslas, sako povizius. Vieton žemės renta jo pavarvota žemalgis. Vieton galingas, furtingas, sako silynčius. Ir daugelis kitų jo pavarvotų žodžių, kurie jo paties buvo išgalvoti ir mūsų kalboje nepriėję. Tai ir kalbiniu požiūriu tas J. Šliūpo laiškas yra savaip įdomus.

Šią retą nuotrauką iš Detroito atsiuntė F. Motuzas. Tarp kitko jis rašo: — Šis paveikslas imtas Kaune, tik Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Buvo taip: Mikas Petrauskas, nežinodamas kur yra jo brolis Kipras, nuvažiavo į Lietuvą. Pasiekęs Kauną sužinojo, kad po poros dienų iš Rusijos ateis esalonas su lietuviais pabėgėliais. Jis tikėjosi, kad tuo traukiniu grįš ir jo brolis Kipras Petrauskas. Mikas jau nuo pat ryto Kauno geležkelio stotyje laukė ateinančio traukinio. Atėjus traukiniui, Mikas pradėjo šaukti: "Kiprai, ar tu čia traukinyje esi!" Kipras, išgirdęs brolio balsą, atsiliespė ir tuoj po to nusifotografavo. Vieną šios nuotraukos kopiją atsiuntė ir man.

Pažinau velionį K. Petrauską prieš 50 m.

(Atsiminimų lapelis)

Pirmojo pasaulinio karo metu 1915-16-17 metais gyvenau Kronštadte, esančiame Kottlino saloje apie 40 mylių nuo Petrapilio. 1916 metais, tiksliai nebepamenu metų laiko, tik, žinoma, ne vasaros metu, Kronštadto mieste specialiai karo metu susidariusi labdaros draugija pakvietė iš Petrapilio vadinamo Marijos operos teatro ansamblių sudainuoti Kronštadte operą. Ir buvo pastatyta Verdi opera "Rigoletto". Tai buvo daroma mobilizuotų į karą vyrų šeimoms sušelpiti. Opera buvo pastatyta puošnios karo laivyno karininkų ramovės (Morskovoje sobranije) didžiulėje vaidinimų salėje. Šia proga galėjo bet kas ateiti į šią ramovę, nusipirkti bilietą į operą, šiaip jau toje kastos režimo tvarkomoje ramovėje legalėjo lankytis jūrininkai karininkai bet kurio rango ir tik aukštesnių rangų kitų kariuomenės rūšių karininkai ir šiaip aukšti karo uosto įstaigų pareigūnai.

Ir štai mieste viešose vietose pasirodė didelės afišos, skelbiančios apie atvykstančią operą, žinoma, nurodant jos dalyvių vardus - pavardes. Ir va tarp keleto pirmaujantių solistų vardų, atspausdintų stambiomis raidėmis, jei neklystu, pirmoje eilėje iš tolo matau "Kiprijan Piotrovskij" hercogo rolėje. "Aha, tai mūsų Petrauskas" — pamaniau. Rigoletto vaidmenį dainavo žymus baritonas Tartakov, Petrapilio konservatorijos profesorius, kitų solistų vardų nebepamenu, bet tai buvo žymiausių to operos teatro solistų ansamblis.

Publikos į vaidinimą susirinko tiek, kiek ta salė tikriausiai niekuomet ligi tol nebuvo mačiusi. Tą operą mačiau pirmą kartą ir jos muzikalumas darė man nepaprastą įspūdį, ypač atliekant roles tokiems pirmaeiliams dainininkams. Gildos trielės, prisipažinsiu, apstulbino mane. Bet mano dėmesio centre buvo mano tautietis Kipras Petrauskas. Ir kai tas hercogas pasirodė nenužudytas ir linksmai užtraukė savo kulminacinę ariją "Širdys mergelių linkę vilioti" (tada jis dainavo "Serdca krasavic blizki k izmienie i peremienie"), gal ne vienas pamanė, kažin ar išlaikys salė tą jėgzaltuotos publikos sukeltą ovacijų triukšmą. Ir tas triukšmas privertė Kiprą Petrauską kontakte su orkestru pakartoti šią ariją. Pats dainininkas buvo tikras hercogas: aukštas, gražus, grakštus, laisvų judesių ir iš šitos gražios povyzos liejosi reto tenbro žavumo balsas. Iš to, kaip reagavo publika į jo dainavimą, įsitikinau, jog anaip tol ne man vienam, kaip jo tautiečiui, galėjusiam būti pakaltintam subjektyvumu savo sprendimuose apie jį, — jis toks atrodė.

Tarnavau tuomet didelėje statybos kontoroje, vykdžiusioje gelžbetoninių sandėlių darbus. Sandėliai buvo statomi pakrančių artilerijos pabūklų 12 col. šoviniams; kontora buvo privačios kompanijos, bet darbai buvo atliekami krašto gynybai; turėjau atsakingas pareigas ir turėjau savo žinioje penkias bendradarbes paneles: dvi latvaitės pabėgėlės (kaip ir aš),

J. RINKEVICIUS

Arklių lenktynės per Grabnyčias Dusetose

Kas yra Grabnyčios? Kokia jų paskirtis?

Pas mus Lietuvoje per Grabnyčias šventindavo žvakes, kurias naudodavo mirties atveju. Todėl per Grabnyčias iš visų apylinkių važiuodavo pirkti žvakių, o kurie turėdavo savo žvakes, nešdavo į bažnyčią pašventinti. Tai būdavo kiekvienais metais vasario 2 dieną. Be to, ta diena buvo žinoma visoje apylinkėje ir visoje Lietuvoje.

Dusetų miestelis yra ant ežero kranto ir tuo metu visada būdavo ežeras užšalęs. Be to, Lietuvoje buvo paprotys per Užgavėnės važiuoti pasivažinėti rogemis. Arkliui būdavo prisegami skambučiai.

Grabnyčių dieną, po mišių, visi žmonės iš bažnyčios eidavo ant ežero, o ne į "traktierių". Tą dieną iš apylinkės suvažiuo-

vieną vietinę lenkaitę ir dvi vietines rusaites. Po to operos koncerto ilgai jos dalijosi tarp savęs įspūdžiais, kuriuos joms padarė "Kiprijan Piotrovskij"... "ach, kokoj on čudijj" — kar-tojo. O aš joms vis primindavau, kad tai mano tautietis — "eto moj zemliak litoviec". Ir ne joms vienoms aš turėjau malonumą pasipasakoti, kad tai mano "zemliokas", nes apie operą dar ilgokai, tai viena, tai kita proga buvo prisimenama.

Antanas Ragauskas

davo su geresniais arkliais lenktyniauti. Ežeras didelis ir yra vietos pasivažinėti ir pademonstruoti savo žirgus. Tuo laiku nebuvo jokių viešų lenktynių. Kaip kas norėdavo, taip ir važinėdavo. Bet visi žmonės mitydavo kienu arklys greitesnis ir tam visados daugiau plodavo. Kam daugiau plodavo, tas būdavo labai patenkintas savo greitu žirgu.

Aš dar buvau visai jaunas vaikas, kada pamačiau pirmą kartą tas lenktynes. Kada mane tėvai nusivežė pažiūrėti tų lenktynių, aš buvau vos 12 metų. Man labai patiko, kad žmonės plodavo tam, kuris pirmas išvažiuodavo.

Tada aš pasakiau savo tėvams, kad aš užaugęs irgi norėsiu važiuoti ant to ežero, kad man nebūtų sarmata ir kad man žmonės plotų. Tą aš pažadėjau savo tėvams, nes mano tėvas irgi labai mylėjo arklius. Visados su manim tėvas juokaudavo ir klausinėdavo: "Kada gi Tu važiuosi ant Dusetų ežero?"

Vis augo ir didėjo mano troškimas dalyvauti lenktynėse. Mane tėvai visados per Grabnyčias veždavosi pirkti žvakių, bet man ne tas rūpėjo. Aš buvau jaunas ir apie mirtį negalvočiau. Man daugiau rūpėjo tos arklių lenktynės.

(Nukelta į 6 psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 7-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenėi ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraudimams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudimą ir ligos pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudimą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudimą už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokeskis \$2.00 1 metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopu veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

Arklių lenktynės per Grabnyčias Dusetose

(Atkelta iš 5-to psl.)

Po kiek laiko į Dusetas paslyrė agronomą Vaclovą Butkį. Jis irgi buvo karštas arklių mylėtojas. Jo iniciatyva prasidėjo ant Dusetų ežero tikros arklių lenktynės (1932 m.). Jis pakėlė visos apylinkės arklių mylėtojams ūpą.

Agronomui Butkiui buvo didelis galvosūkis, iš kur gauti pinigų lenktynių išlaidoms ir premijoms. Jis buvo sumanus žmogus. Nuvažiavo į Kauną ir nuėjo į žemės ūkio rūmus, kad jie prie šito darbo prisidėtų ir paremtų. Tuo metu žemės ūkio rūmuose direktoriumi buvo p. Vaškėlis, kuris buvo kilęs iš Užpalių. Jis neatsakė p. Butkio sumanymą paremti.

Butkys visados prieš vasario 2 dieną važiuodavo į Kauną ir kreipdavosi į įstaigas bei privačius asmenis, prašydamas lenktynėms paramos. Jam sekda gauti paramą tai daiktais, tai pinigais.

Kada jis suruošė pirmas lenktynes ir laimėjusiems davė premijas, tai uždegė to krašto arklių mylėtojus labiau kreipti dėmesį į arklus ir paruošti juos lenktynėms, kad jie gražiau atrodytų ir ko gražiau būtų pakinkyti. Tose lenktynėse laimėjusiems mokėjo premijas ne tik už greitą važiavimą, bet ir už gražesnį arklio pakinkymą.

Rytų Lietuvos žmonės stengėsi įsigyti gražesnį ir greitesnį žirgą ir jam pakinktus. Bet tas paveikė net ir vedybas. Mūsų krašte buvo paprotys važiuoti piršliais. Kur piršlys numatydavo mergaitę, tai jis per atlaidus parodydavo jaunikui ir vakare važiuodavo piršlybų. Jeigu jaunikis turi gerą žirgą, tai važiuodavo su jaunikio žirgu, o jeigu neturėdavo, tai su piršlio. Nuvažiavę pas mergaitę, piršlys įeidavo ir sakydavo, kad piršliai atvažiavo. Tada mergaitės motina ir tėvas išeidavo pažūrėti kaip atrodo arklis ir kaip pakinkytas. Jeigu tėvams patinka arklis ir pakinktai, tai prasidėdavo kalba apie piršlybas. O jeigu nepatirdavo, tai visai nesileisdavo į namą. Tokiu būdu visi vyrai stengdavosi turėti gražų arklį ir gražius pakinktus. Kurie norėdavo gauti gražesnę ir garbingesnę mergaitę, tai turėdavo turėti gražesnį arklį ir gražius pakinktus.

Gali kilti mintis, iš kur to krašto ūkininkai gavo tuos arklus, vadinamus risokus arba bėgūnus. Tie arkliai neturėdavo šokti šuoliais, bet bėgti tik rėčia.

1914 metais, kai buvo karas, rusų kareivis pas ūkininką paliko bejėgį arklį ir pasiėmė iš ūkininko tinkamą jojimui. Ūkininkas buvo nusiminęs, kad jo gerą arklį rusas iškeitė į blogą. Bet kai ūkininkas atšėręs tą arklį pasikinkė važiuoti, tai jis nustebė, kai arklis labai gražiai bėgo rėčia. Jo spalva buvo širma. Tas erzilas pasi-

rodė geros kilmės ir kilęs iš orlovų veislės. Jis paliko tikrai du savo vaikus. Vienas buvo tame pačiame kaime pas Riškonių Mikšį, antras — pas Giedrį. Tai ir prasidėjo mūsų krašto risokai.

Man iš kariuomenės grįžus pasisekė gauti arklį tos veislės nors ir kelinto kraujo. Tada aš turėjau geras sąlygas ir prie mano ūkio buvo tinkamas ežeras, kur galėjau mokytį važiuoti. Apylinkės žmonės suėdavo pažūrėti, kaip aš važinėju ir jie man pasiūlė važiuoti į Dusetas. Aš jų paklausiau. Tas laikas buvo, kada iš Amerikos buvo atvažiavę broliai Motuzai. Man pasisekė laimėti antrą vietą. Jonas Grauzinis laimėjo pirmą. Jis geriau ir matosi Motuzų filme.

Jonas Grauzinis gavo erzilą, kuris buvo laimėjęs antrą vietą. Tą erzilą žemės ūkio rūmai iš Zabičiūnų Antano Nenėno nupirko. Jis buvo kaip veislinė medžiaga pas Grauzinį. Kitais metais Grauzinis laimėjo su tuo erzilu pirmą vietą.

Tuo laikui aš važiuavau su savo kumelaite į lenktynes dvejus metus ir gaudavau tik antrą premiją. Aš nutariau ją paroduoti. Mano kaimynas Antanas Indrašius iš Ramavydiškių man pasiūlė pirkti savo kumelaite. Kadangi ji buvo greitos veislės, tai aš nutariau ją nupirkti. Jis jos nebūtų pardavęs, jeigu jis būtų galėjęs ją suvaldyti. Jis buvo ligotas žmogus.

Tuoju pasklido po apylinkę gandas, kad Rinkevičius pirko tokį gyvulį, kurį negalima suvaldyti. Kai aš pradėjau ją mokytį važiuoti, tai tikrai nusiminiau. Kai pradeda bėgti, įsikarščiuoja ir bėga taip, jog negalima jokiū būdu suvaldyti. Tik viena laimė buvo ežeras, prie kurio aš mokydavau. Vienoje to ežero pusėje buvo didelis kalnas, tai tas man daug padėjo ją išmokyti. Kada ji įsikarščiuodavo, tai aš leisdavau jai bėgti į kalno pusę ir ji sustodavo.

Visi apylinkės žmonės suėdavo žiūrėti, kaip aš tą "žvėrį" išmokinsiu.

Atėjo Grabnyčias. Nuvažiavau į Dusetas ir sutinku agronomą Butkį. Jis klausia ką aš darysiu ir į kokią klasę rašysiuos.

Mudu išvažiavome ant ežero pavažinėti. Kai pavažinėjome, tai jis patarė rašytis į pirmą klasę. Buvo tokios taisyklės: jeigu būsi užsirašęs į pirmą klasę ir neišvažiuosi, tai negausi jokios premijos. Aš paklausiau jo patarimo ir užsirašiau į pirmą klasę.

Mūsų apylinkėje važiavo visi kaip kas turėjo; vienį su rogėmis, kiti su važeliais ir t. t. Aš pasidariau važelį žuvis pavidalo. Ir spalva buvo tokia kaip žuvis. Jame galėjai tik vienas sėdėti; viena koja važelyje, o antra koja lauke.

Atėjo važiavimo laikas. Mus sustatė po tris. Važiavimo ilgis buvo viena anglų mylia. Iš trejųkės man pasisekė atvažiuoti pirmam. Tada aš paklausiau agronomą Butkį, o ar aš išva-

žiavau reikalingą greitį. Jis man atsakė, kad labai gerai.

Aš su draugais nuvažiavau pas Ragaišį, kur buvau apsistojęs. Tenai traukėm po "čerikutę". Po kiek laiko girdime, kad per garsintuvą šaukia Rinkevičių, atvažiuoti atgal ant ežero. Sako, kad reikia persirungti į garbės premiją, jeigu to nori. Kasgi nenorės garbės. Bet pasakė, kad reikės važiuoti tris anglų mylias. Aš išsigandau, nes ką tik vieną mylią buvau padaręs. Dar kumelaitė nevisai buvo išdžiūvusi. Tačiau garbės norėdamas, kurgi nevažiuos. Sutikau. Žiūriu su kuo teks man važiuoti. Tuoj iššaukė Skvarnavičių, kuris jau buvo visus tris metus laimėjęs lenktynių "karaliaus karūną". Kito pavardės neprisimenu. Aš visai išsigandau, bet ką darysi. Reikia važiuoti.

Dabar mus visus sustatė į savo kelius, kuriais turėjome važiuoti. Man kelias teko paskutinis, bet distancija visiems vienoda. Publikai keistai atrodė. Na, ir pradėjom važiuoti. Vieną ratą apvažiavau paskutinis. Mano draugai visai nusiminė. Antrą ratą apvažiavau jau antras. Draugų nuotaika geresnė. Trečias svarbiausias apvažiavimas. Aš atvažiuoju pirmas. Tada visi draugai ir publika la-

bai pradėjo ploti. Sako, kad apacioje ežero žuvis plaukia ir ant viršaus taip pat; nes važelis buvo žuvis formos.

Žiūrovų buvo labai daug. Buvo ir septyni lektuvai iš Kauno. Labai daug ir automobilių. Kadangi tuo metu Lietuvoje būdavo sniego, o ypač mūsų apylinkėje, tai reikėjo nukasti sniegą apie 10 kilometrų — nuo plento iki Dusetų, kad galėtų svečiai iš Kauno atvažiuoti su mašinomis.

Lenktynės vykdavo dvi dienas. Ant rytojaus būdavo leidžiami jaunieji ūkininkai ir jiems būdavo skiriamos premijos. Tą dieną būdavo ir arklių pakinkymų parodos.

Man teko didelė garbė pavažinėti ponį, Krašto Apsaugos Ministerio p. Musteikio žmoną. Žinoma, kad gal ir pats Ministeris būtų norėjęs pasivažinėti, bet mano važelyje "žuvelė" nebuvo daugiau vietos. Aš ponį Musteikienę pasodinau į "žuvelę", o pats atsistoja užpakalyje ant pavažų. Prieš važiuojant aš paklausiau p. Musteikienę ar ji nebijo, jeigu važelis apvirstų. Ji atsakė, kad nebijanti.

Ponas Musteikis buvo paskyręs garbės premijai 300 litų. Tai ir pateko man toji garbė ir tie (Nukelta į 7 psl.)

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Licensed by VNESHPOSYLTORG

Pati žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugelio metų patyrimą siunčiant

DOVANAS - SIUNTINIUS Į LIETUVĄ ir kitas USSR dalis Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuota skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamam kainom.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Affiliated with PODAROGIFTS, INC.

priima užsakymus BUTAMS giminėms gyvenantiems Lietuvoje ir Sovietų Sąjungoje, o taip pat Sovietų gamybos visokioms prekėms, jų tarpe — automobiliai, motociklai, televizijų aparatai, radio transistoriai, magnetafonai (tape recorder), kuriuos galima užsakyti per mūsų firmą.

Informacijų ir nemokamų katalogų prašykite mūsų vyriausioje įstaigoje ir visuose mūsų skyriuose.

Cosmos Parcels Express Corporation

45 West 45th Street, New York, N. Y. 10036

Tel.: 212 — 245-7905

SKYRIA I:

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St.	CH 3-3005
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4932
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-8808
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-7767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	AN 8-0068
• BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO, ILL. 60622, — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO, ILL. 60608, — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	365-5255
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030	246-0215
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN, Ohio, 44503, — 309 W. Federal Street	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. — 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	274-6400
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA, Pa. 19122, — 1214 N. 5th St.	PO 3-4818
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 905 Bank Street	PL 6-6768
• WORCESTER, Mass. — 169 Millbury Street	SW 8-2868

Arklių lenktynės per Grabnyčias Dusetose

(Atkelta iš 6-to psl.)

pinigai. Žinoma, 300 litų buvo didelis pinigai.

Tais pačiais metais žemės ūkio Rūmai nupirko iš Sovietų Rusijos Orlovų veislės erzilą, kuris kainavo 12,000 litų. Erzilas buvo labai gražus. Juodas, paskutinės dvi kojos baltos ir per nosį balta juosta. To erzilo lenktynėms neleido, todėl jo greitis buvo mums nežinomas. Tas erzilas labai trumpai ir te gyveno. Jį buvo žemės ūkio Rūmai pastatę Kėdainių žirgynė. Sezonui užėjus pastatė Salos žemės ūkio mokykloje. Mūsų ūkininkai dėjo pastangas gauti tą erzilą mūsų apylinkėje. Pasisekė gauti ir pastatyti Drageliškėse pas Svilą. Erzilo neleidavo vieno, — buvo iš valdžios ir prižiūrėtojas.

Pasibaigus sezonui erzilas buvo jau perkeltas atgal į Kėdainių žirgyną. Kadangi jis buvo vežamas traukiniu, o prižiūrėtojas buvo nerūpestingas, tai erzilas pasismaugė.

Kitą pavasarį mano kumelė atsivedė kumeliuką, kurio tėvas buvo tas erzilas. Kumeliukas buvo irgi tokios pat spalvos. Kadangi greitos kumelės turi labai mažai pieno, tai aš, norėdamas jį pagerinti, pagirdžiau karvės pienu. Kumeliukas tuojau susirgo ir nunyko. Žemės ūkio Rūmai vėl nupirko iš Rusijos kitą tos pat veislės erzilą, už kurį mokėjo 11,000 litų. Jį pastatė jau ne Kėdainių žirgynė, bet pas Drageliškių Svilą. Tas erzilas buvo visai juodos spalvos. Buvo sakoma, kad Orlovai turi būti širmi arba balti.

Man teko užauginti tos greitos kumelės ir to antrojo erzilo kumeliuką, kuris buvo raudonas, karčiai juodi ir uodega juoda. Buvo labai gražus. Keturių metų būdamas turėjo jau pirmą lenktynių vietą.

Tais pačiais metais, kai aš laimėjau aukščiausią vietą, gavau iš Kauno laišką. Rašė kap. K. Andriūnas. Jis kvietė atvažiuoti į Kauną ir surengti lenktynes. Prašė surinkti daugiau lenktynininkų su arkliais. Aš pasitariau su apylinkės lenktynininkais ir keli nuvažiuoju į Kauną. Kelias buvo tolimas, apie 170 kilometrų. Mes nuvažiuoju su arkliais ir buvome apgyvendinti gusary kareivinėse.

Mes ir mūsų arkliai buvom gerai užlaikomi.

Kap. Andriūnas parūpino tam tikrus vežimėlius, specialiai lenktynėms vasaros sezonui. Mes važiuodavom treniruotis į Kleboniškį. Tenai treniruotei buvo daug vietos. Jis taip pat įdavo su savo arkliu. Jojo žmona taip pat įdavo toms treniruotėms.

Po dviejų savaičių mes suruošėm lenktynes, bet vieta buvo labai netinkama, prie Karmelity bažnyčios prie Nemuno. Buvo gera vieta kleboniški, bet toli nuo miesto.

Pirma lenktynių diena buvo sekmadienis. Susirinko apie

10,000 žiūrovų. Bilietas buvo 1 litas. Tai surinkta 10,000 litų. Dar buvo pastatytos būdelės lošimui iš arklių. Buvo aišku, iš kur galima mokėti premijas ir išlaikyti lenktynininkus.

Aš ir tenai gavau pirmą premiją, kuri buvo 400 litų. Mūsų tikslas buvo daryti lenktynes kiekvieną sekmadienį. Kaune padarius lenktynes buvo nutarta važiuoti į Vilnių, Latviją, Estiją ir net į Prancūziją. Bet, deja, tai liko neįvykdyta, nes užėjo rusai.

Kap. Andriūnas dar nenorėjo mums leisti išsiskirstyti, bet mums rūpėjo namai.

Gal po trijų mėnesių vėl gavom laišką iš žemės ūkio Rūmų, kad susirinktume Kaune lenktynėms. Bet dabar nereikėjo važiuoti arkliais. Jie nurodė kokią dieną važiuoti į Obelių stotį ir traukiniu su arkliais važiuoti į Kauną. Mus patalpino grafo Tiškevičiaus dvare, Raudondvaryje. Sakė, kad bus daug daugiau erdvės ir mums daug geriau. Teisingai, erdvės buvo daug, kadangi dvaras buvo tuščias. Tenai tik buvo vaikų prieglauda. Mus paskyrė kartu su vaikais maitintis. Arkklidės buvo gražios, bet tuščios. Arkliai gaudavo vandens automatiškai atsigeriti. Bet kaip nevalges, tai ir gerti nesinori.

Tai kas, kad grafo Tiškevičiaus dvare sėdi, bet nėra pavalgyti.

Po kelių dienų atvažiuoju agronomas Vasinauskas ir klausia kaip čia sekasi? Aš pasakiau p. Vasinauskui, kad atmosfera visai pasikeitusi. Jis man atsakė: "Pažiūrėsim, kaip čia dės". Po savaitės laiko vėl lenktynės toje pačioje vietoje, kur buvo ir anksčiau. Nuvažiuoju į lenktynių vietą, visi nustelbome, kad žiūrovų visai nėra. Lenktynės buvo prarastos daug platesniu mastu. Buvo kariuomenės lenktynės, mūsų civilių ir rusų kariuomenės.

Premijas mes laimėjome, bet pinigų negavome, nes jie neturėjo iš ko mokėti. Bet kap. Andriūnas tuo laiku dalyvavo, kaip ir anksčiau. Jis pranešėdavo per blekinę triūbą visus rezultatus. Kitą sekmadienį vėl suruošėm lenktynes ir vėl žiūrovų nebuvo. Tą pačią dieną kap. Andriūną lenktynių vietoje areštavo.

Mums teko tik dvejas lenktynes suruošti rusų laikais. Atgal parvažiuoti davė taip pat traukinį, bet pinigus sunkiai mokėjo.

Tuo ir baigėsi lenktynės Kaune rusams užėjus. Pasirodo, kad tradicinės lenktynės Dusetose ir dabar tebeveikia. Žinoma, nebe su savais arkliais...

KAIP ATSIKELTI IŠ LOVOS

Nepaisant, kaip gerai nusiteikęs nueitum gulti, pasitaiko kartais kitą rytą atsikelti iš lovos ne iš tos pusės. Kai man taip pasitaiko, aš visuomet susižėdžiu — mat maño lova yra pastatyta prie mūro sienos.

KRYLOVO PASAKEČIOS

Vertė Jonas Valaitis

DRAMBLYS IR MOPSIUKAS

"Vedžioja Dramblį gatvėmis", — kažkas pasakė.
Matyt, žmonėms parodyti norėta.
Dramblai gi — retenybė neregėta,
Dėl to minia žioplių jį sekė.

Kazim iš kur Mopsiukas priešais atsirado.
Pamates Dramblį, jį įveikti bando:
Ir loja, urzgia, širsta, lyg be žado,
Imtynių atkaklių jau taip ir lenda.

"Bičiuli, liaukis! Gėda puldinėti, —
Aviganis jį tramdo,
Atkalbinėti bando, —
Ar su Drambliu tau lyginėtis?

Ziūrėk, jau tu dūsti, o jis pirmyn sau žengia
Ir tavojo lojimo paisyt nesirengia".
"Ak, ak", — Mopsiukas taria, — ką galiu?
Juk šitai man drąsos ir teikia,

Kad aš be nieko, be peštynių atkaklių
Jau būsiu vienas iš didžiųjų mušeikų.
Tegu gi kalba šunys ir galvoja:
Vaje, Mopsiukas. Matyt stiprus, kad Dramblį loja".

DVI STATINĖS

Važiavo dvi Statinės: jų pirmoji
Tai su vynu
Senu,
Antroji tuščioji.

Pirmoji tai be triukšmo žingsneliu keliadna.
Antroji suoliais šauna.

Dėl josios grindime ir bildesys, ir griausmas,
Ir dulkių siausmas.

Praeivis glaustis šalimais mėgina,
Išgirdęs ją iš tolo.

Bet kiek garsi bebūtų ši Statinė,
Nauda gi jos pirmai nelygsta nei iš tolo.

Kas nepailsdamas savais darbais garsinas,
Mazai prasmės tame kas atpazino.
Darbštus iš tikro — žodžiais nėr kalbingas.
Žmogus, jei didis, tik darbais garsingas,

Ir mąsto jis jau savo mintį tvirtą,
Ir negarsintą.

KNYGA - GERIAUSIA DOVANA

TIEMS, KAS NORI ŠVENTĖMS DUOTI GERU DOVANŲ, SIŪLOME PASIRINKTI ŠIAS KNYGAS:

1. Dr. K. Grinius, ATSIMINIMAI IR MINTYS II t., 336 psl.	\$5.00
2. Juozas Liūdžius, RAŠTAI, 246 psl.	\$3.00
3. M. Zoščenko, SATYRINĖS NOVELĖS, 199 psl.	\$2.00
4. M. Gimbutienė ir kiti, MAŽOJI LIETUVA, 327 psl.	\$3.00
5. K. B. Kraučionas, SIAURUOJU TAKELIU, 178 psl.	\$2.00
6. J. Augustaitis, ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA, 154 psl.	\$1.50
7. Prof. V. Biržiška, SENŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ ISTORIJA, du tomai 207 ir 225 psl.	\$2.00 ir \$3.00
8. Prof. V. Biržiška, ALEKSANDRYNAS, 430 psl.	\$7.50
9. St. Kairys, LIETUVA BUDO, 416 psl.	\$2.00
10. Vl. Mingėla, KUN. ANTANAS MILUKAS, jo gyvenimas ir darbai.	\$6.00
11. Kipras Bielinis, PENKTIEJI METAI, 592 psl.	\$2.00
12. Dr. Antanas J. Gussen, DANTYS, 158 psl., minkštais viršeliais \$2.00, kietais	\$4.00
13. Juozas Švaistas, PETRAS ŠIRVOKAS, 228 psl.	\$2.00
14. Antanas Baranauskas, THE FOREST OF ANYKŠČIAI, N. Rastenio vertimas, 40 psl.	\$2.00
15. Mikas Petrauskas, EGLE ŽALČIŲ KARALIENE	\$5.00
16. Alfonsas Nevardauskas, PAJURIAIS, PAMARIAIS	\$5.00
17. Petronėlė Orintaitė, KĄ LAUMĖS LĖMĖ, 236 psl.	\$3.00
18. Kipras Bielinis, TERORO IR VERGIJOS IMPERIJA, 310 psl.	\$1.00

Šitas knygas galite įsigyti "Naujienu" ofise arba gauti paštu, atsiuntę nurodytas sumas čekiu arba money orderiu adresu:

"NAUJIENOS"

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

VISI LIETUVIAI BIZNIERIAI

GARSINKITĖS NAUJIEŅOSE

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

PIETER BRUEGEL, VYRESNYSIS, — LIAUDIES DAILININKAS

Jis gyvena su žmonėmis. Jo menas gyvena už jį

Kai Italijos renesansas buvo pačiame žydėjime, Belgijoje gyveno nepaprastas dailininkas Pieter Bruegelis (1525-1569), vadinamas Vyresniuoju todėl, kad ir jo sūnus buvo dailininkas, tik ne toks garsus, kaip tėvas. Petras Bruegelis buvo linksmas žmogus, su draugais (jų daug turėjo) mėgdavo šnapsą pagerti ir pasikalbėti. Žmonės jį mėgo ir mylėjo dėl jo linksmo būdo ir humoro. Jis buvo tas dailininkas, kuris sugėbėjo pavaizduoti savo tautiečius šokančius, besilinksminan-

patyrė.

Bruegelio paveiksluose spindi nuotaikų harmonija, nuoširdi tiesa, be rafinuotų technikų. Nors jo laikais buvo didelių dailininkų, tapytojų ir kt., bet dėl jų meno didingumo daug ko nėra, kas yra Bruegelio kūryboje, atseit, labai svarbaus, kur liaudies gyvenimas pilnas gyvenimo.

Bruegelis buvo tikrai vienas toks originalus ir individualus flėmų tautos sūnus dailininkas, kuris flėmų istorijoje paliko atvirą ir aiškų to laiko vaizdą.

ninkams įsigalint pavaizduojamas vokiečių laivas, plaukiantis iš Meksikos į Bremerhaveną. Vadovaujamą vaidmenį vaidina laivo gydytojas Willie, kuris įsimyli į narkotikę apijaukę moteriškę. Užėjus konvulsijoms, gydytojas jai duoda narkotikų, nes ji labai serga. Laive yra dvi klasės: meksikiečiai darbininkai ir lėbaujanti publika, — turtingieji. Daugumoje keleivių vokiškas elementas, save laikąs pirmoj vietoj, o žydus ir kitus — antroj. Viena moteriškė pietų metu prasitaria, kad vienas kilnūs vokiečių vedęs žyde. To užteko. Kyla didžiausias triukšmas. Kitoje laivo dalyje dailininkas piešia apšepusius meksikiečius, daro kompozicijas. Kai jam padaroma pastaba: ką jis ten gero matęs, tai šis atsako, kad tie tipai esanti nuoga tiesa — tikroji realybė, be perdėjimo, nesuderinama su rafinuoto luomo gyvenimu. Laive mezgasi įvairios situacijos, — romansai ir tragedijos. Meksikiečiai susimuša, dėžėmis galvas skaldosi. Viena

do žmogų atgaivinti, o šuns savininkai puola šunį bučiuoti ir pyksta ant gydytojo, kad šis nesisukubina jų buldogo suraminti. Šuns gelbėtojas miršta, bet niekas ypatingo dėmesio į jį nekreipia.

Laivas išsodina meksikiečius kažkokiam uoste ir išplaukia Europos link. Narkotikę ponia, sakosi persiskyrusi su vyru. Ją visą laiką stropiai prižiūri gydytojas, bando su ja pašokti, su svečiais salėje pabuvoti, bet ji pradeda alpti ir prašo gydytoją, kad duotų vaistų. Šis nenori, bet iš pasigailėjimo duoda vaistų, nes ji jau ir taip per toli nuėjusi... Viena uoste toji moteriškė apleidžia laivą. Gydytojas įteikia vaistų, atsiverkina. Laivui baigiant plaukti į Bremerhaveną, gydytojas labai nuliūsta. Kapitonas bando jį suraminti. Sako, kad ta moteriškė tavęs nepaiso. Jai tikrai tavo pagalba buvo reikalinga. Pagaliau tu turi žmoną ir du vaikus, sako kapitonas. Gydytojas daug geria koniako. Kapitonas bando jį sulaukyti, bet jis sviedžia taurę kapitonui į veidą, išbėga ant denio ir čia jį ištinka širdies smūgis. Miršta.

Dar vienas ryškus tipas laive buvo, tai nykštukas vokiečių, kuris prieš laivui išplaukiant nuoste susirinkusiai publikai pasakė: Aš kvailas, bet jūs pamatysite čia daug kvailių.

TV 11 kanalas duoda mokslinio turinio bei iš meno srities filmus. Verta pamatyti ir pasiklausyti.

PIETER BRUEGEL

čius, girtus ir blaivius. Jo paveiksluose daug energijos, judesio, veiksmo ir daug žmonių, kaip matome šioje nuotraukoje "Vestuvių puota". Žmonių figūros kai kada ir neišeidavo tokios, kaip renesanso dailininkų, atrodo juokingos. Kompozicijos kartais prigrustos žmonių, kaip silkų statinėje arba išbarstytos, kaip griekiai "iš botago" pasėti, atrodo, lyg būtų mėgėjo dailininko darbas. Bet jo paveikslai iškalbingi, tiesiog "istorijas pasakoja". Be to, tarp žmonių šuo ar katė maišosi, tačiau viskas savo vietoje. Aplinka, kurioje vyksta paprastos ir nepaprastos situacijos, — gyvenimas arba mirtis, ten tik Petras Bruegelis mokėjo tinkamai, kaip veidrody pavaizduoti savo tautiečius tokiais, kokie yra.

Jeigu Bruegelis būtų nūvykęs į Italiją renesanso laikais, tai sugrįžęs į Antverpą, nebūtų buvęs paveiktas Italijos klasiškos, kadangi jis nusiskynė didžiausias slyvas savo krašte. Jis dirbo iš atminties. Bet panorą ir kaimyninę Olandiją aplankyti, ne kaip profesionalis dailininkas, bet kaip stebėtojas, nes jam daugiau rūpėjo temos, negu meninė technika ar kas kita. Jis atkūrė tai, ką Olandijoje ir savo flėmų šaly matė ir

Jo kūryba gyvena jau daug šimtų metų už jį.

FILMAI

Be eilinių, pigios rūšies filmų, pasitaiko ir geresnių, kuriuos leidžia ir per televiziją. Praėjusį sekmadienį per 7 kanalą buvo paleistas ilgokas, 1933 metais susuktas filmas "Kvailių laivas", prieš hitleri-

šeima vežasi padoriai išpuostą šunį buldogą, kuris pietų metu prie stalo su šeiminkais ant kėdės tupi. Bet tas buldogas nepastebėtas nureplioja laiptukais ant laivo denio ir nusmunka į jūrą. Kyla panika, šeiminkė įpuola į isteriją. Vienas darbininkas šoka į jūrą šunies gelbėti, bet pats prigeria. Jūrininkai su valtimi išgriebia šunį ir skenduolį. Gydytojas ban-

J. PAUKSTIENE

Iš ruosiamos Chicagos lietuvių dailininkų kurinių parodos, įvykstančios vasario 17 — 25 dienomis, Čiurlionio galerijoje, adresu Centras.

"RAITELIAI"